

K ŘÍZENÍ OPERAČNÍCH CVIČENÍ

Příprava a řízení operačních cvičení je stále náročnější a vyžaduje vysokou profesionální připravenost všech, kteří se na těchto úkolech podílejí. Úroveň konkrétního řízení cvičení je závislá na teoretických a praktických zkušenostech jednotlivců a kolektivů, tj. velitelů i štábů, kteří musí plnit náročné úkoly v přípravě a vedení operace (boje). Vyvrcholením operační přípravy v našich podmínkách jsou zpravidla frontová, nebo spojenecká operační cvičení. V článku se zmíním o některých zkušenostech z činnosti ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Povinnosti orgánů řízení (ředitelství cvičení a rozhodčí služby) a metody jejich práce v přípravě a průběhu cvičení

Ředitelství cvičení (ŘC) je orgánem řídicího cvičení a podle jeho pokynů usměrňuje činnost rozhodčí služby (RS). Vůči cvičícím plní úlohu nepřítele, nadřízeného štábu i sousedů. Pro frontové cvičení zpravidla bývá ve složení:

- řídicí cvičení,
- zástupci řídicího cvičení (náčelník štábu ŘC, zástupce pro politické věci, letectvo, vyzbrojování a technické zabezpečení, reálnou činnost vojsk a pro týl).

Každý ze zástupců má pro výkon funkce orgán velení. Bezprostředně řídicímu cvičení podléhá také oddělení nebo skupina rozboru. Náčelník štábu ŘC má pro výkon funkce svůj štáb, do kterého patří všechna ostatní oddělení a skupiny, jež tvoří ředitelství cvičení. Hlavní z nich jsou:

- oddělení rozehry „červených“ a „modrých“,
- organizační oddělení,

- oddělení reálného spojení,
- skupina likvidace škod,
- skupina zkušebních úkolů,
- operační skupina k rozhodčí službě u spojeneckých vojsk,
- skupina zvláštních úkolů,
- 8. oddělení,
- skupina topograficko-geodetického zabezpečení,
- správa štábu,
- pomocník náčelníka štábu ŘC pro REB a pro automatizaci velení.

V přípravě cvičení a v jeho průběhu ŘC rozpracovává potřebné materiály a vytváří při cvičení situace, které se maximálně přibližují dynamické a složité bojové činnosti. Učí velitele a štáby správným návykům a metodám práce v poli, odpovídajícímu hodnocení ztrát a stanovení bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech, vede je k iniciativě a smělému rozhodování a k nejúčelnějšímu využívání všech druhů vojsk a bojových prostředků ke splnění úkolů. Kontroluje práci cvičících štábů, jejich bojové, materiálně technické a zdravotnické zabezpečení. Odpovídá za plnění úkolů značkovými vojsky. Na základě reálného rozhodnutí velitelů a kvality práce cvičících štábů vytváří poučné a složité situace a vydává rozhodčí službě pokyny pro další rozehrání operační (bojové) činnosti. Sleduje zkušební úkoly a ověřuje nové způsoby organizace a vedení operací (boje) za použití konvenčních i jaderných zbraní a rovněž způsoby využití výzbroje, bojové techniky a ochranných zařízení. Připravuje rozbor cvičení a podklady k zevšeobecnění poznatků ze cvičení a k odstranění zjištěných nedostatků.

Štáb ŘC rozpracovává dokumentaci k přípravě řízení a uskutečnění cvičení, organizuje rekognoskaci, dohovory i součinnost se zabezpečujícími útvary (jednotkami) a orgány lidové správy. V duchu zámyslu cvičení rozpracovává rozehrání jaderných úderů a ztrát, zabezpečuje přípravu funkcionářů ředitelství cvičení a rozhodčí služby k plnění úkolů.

V průběhu cvičení shromažďuje a vyhodnocuje zprávy o operační (taktické) situaci, stavu bojeschopnosti vojsk a svazků, analyzuje rozhodnutí cvičících velitelů a připravuje podklady a návrhy pro rozehrání, použití jaderných zbraní a ztrát. Kontroluje plnění bojových úkolů vydaných vojskům, vyhodnocení účinků jaderných úderů a provádí předběžné výpočty ztrát po jaderném napadení. Zabezpečuje předání nařízení a rozkazů řídicího cvičení určeným funkcionářům ředitelství, rozhodčí službě i cvičícím a prověřuje jejich plnění. Organizuje reálné spojení mezi ŘC a místy velení cvičících, kontrolu rádiového spojení, rádiové dezinformace a rušení. Sleduje dodržování opatření utajeného velení a využití prostředků automatizace a mechanizace velení při řešení operačně taktických úloh. Zkoumá zkušební úkoly a vyhodnocuje jejich plnění, připravuje materiály pro rozbor cvičení a organizuje jeho uskutečnění. Zabezpečuje likvidaci škod vzniklých činností cvičících štábů a vojsk.

To jsou všeobecné povinnosti ředitelství cvičení stanovené v řádech a předpisech. V dalším se budu podrobněji zabývat realizací těchto úkolů.

Ministr národní obrany při rozboru cvičení Palcát-86 hovořil o tom, že na nedostatech v přípravě a průběhu tohoto cvičení se v některých případech svým způsobem podílelo i ředitelství cvičení a rozhodčí služba. Také v této oblasti přetrvává stereotyp. Nové požadavky na vedení operací zvyšují nároky na cvičící, ale i na orgány řízení. Zkušenosti svědčí o tom, že musíme rozhodněji řešit existující, v mnohém již překonané struktury rozhodčí služby, účelně zařazovat generály a důstojníky do funkcí při cvičeních a zásadně změnit metody teoretické a praktické přípravy. Je účelné, aby kromě této přípravy rozhodčí služba sledovala u cvičící armády např. celou přípravu štábu na cvičení. Kontrolou štábních nácviků i dalších zaměstnání, které jsou zaměřeny na cvičení, by měli příslušní funkcionáři RS poznat slabé a silné stránky jednotlivců i celého štábu. Na základě toho pak aktivně ovlivňovat rozehru cvičení, aby učební úkoly stanovené cvičícím byly splněny. Tyto požadavky můžeme ale realizovat jen tehdy, budeme-li dobře na výkon funkce při cvičení připraveni. Praxe svědčí o tom, že naprosto nestačí jeden, dva ani tři dny organizované přípravy ředitelství cvičení a rozhodčí služby bezprostředně před ním. Porovnejme tuto dobu s přípravou cvičících. Chceme-li, aby vykonali několik štábních nebo komplexních štábních nácviků, určujeme jim úkoly samostatného studia a velitelské přípravy, takže organizovaná doba jejich přípravy je minimálně 10 až 12 i více dní. To potvrzuje, že je reálný požadavek aktivní účasti funkcionářů ŘC a RS při zpracování cvičení, aby pronikli do hloubky řešených problémů ještě před organizovanou přípravou. Vznikne-li taková situace, kdy se nemohou někteří funkcionáři na přípravě této akce podílet, pak je nutné ji organizovat jinak. Byly takové případy, kdy jsme tyto funkcionáře připravovali 10 až 14 dní před cvičením a bylo to účelné, protože do zahájení cvičení stačili řadu věcí prostudovat a jejich připravenost byla dobrá.

S řízením operačních cvičení máme určité zkušenosti. Přesto ale hovoříme o tom, že ředitelství cvičení jsou neúměrně velká. Pravda je, že i při plnění značného množství náročných úkolů musíme hledat způsoby, jak splnit úkoly kvalitněji i za cenu rázného snížení počtů ředitelství cvičení. Např. se ukazuje vhodné spojit oddělení rozehry „červených“ a „modrých“ v jeden celek, s jedním náčelníkem, což zefektivní práci a současně sníží počty pracovníků. Jsou ale i další pracoviště, kde takové možnosti existují. To vyžaduje přesně určit úkoly, které musí každé pracoviště ředitelství cvičení splnit a podle toho stanovit počty osob (a ne opačně). Zatím je často praxe taková, že jsou do aparátu ŘC určováni pracovníci, aniž by bylo předem známo co budou konkrétně dělat.

K práci ředitelství cvičení při řízení cvičících stran

Rozehru činnosti stran uskutečňujeme k splnění učebních cílů a úkolů stanovených pro cvičení za důsledného respektování rozhodnutí cvičících velitelů. Hlavním podkladem pro rozehru cvičení je situace vojsk (zpravidla k 16.00 hodině toho dne, ve kterém se rozehra koná), rozhodnutí velitele frontu a velitelů armád na příští den.

Na základě analýzy rozhodnutí velitelů a bojeschopnosti vojsk v souladu s učebními cíli a úkoly stanoví řídící cvičení rozehru na následující jeden až dva dny vyjádřenou graficky čarami, kterých vojska dosáhnou po šesti, někdy i dvanácti hodinách vedení operace (boje). V souladu s rozehrou vševojskové

situace je připravována také rozehra jaderných úderů, použití chemických zbraní a ztrát. Kromě toho k dynamické rozehře cvičení musí řídící vytvořit podmínky pro práci rozhodčí služby, seznámit ji se všemi potřebnými údaji, aby další rozehra byla v souladu se zámyslem cvičení a při plném respektování rozhodnutí cvičících velitelů. Konkrétně to vyžaduje, aby každý rozhodčí měl svou činnost podrobně promyšlenou. Např. při velitelsko-štabních cvičeních bez značkových vojsk mohou rozhodčí ponechat mnohem širší volnost cvičícím při rozhodování a konkrétní rozehrou ztrát, rozrušením terénu, jeho neprůchodnosti vlivem požárů apod., usměrňovat rozhodnutí velitele ke splnění cílů cvičení. Jiná situace bude u svazku nebo útvaru, který v rámci operačního cvičení má vyvedena vojska. V takovém případě je zpravidla jejich činnost omezena na výcvikové prostory a v souladu s tím je zapotřebí usměrňovat i činnost rozhodčí služby.

Orientační čáry dotyku, předpokládaný manévr druhých sledů a záloh „modrých“ s legendou předkládáme rozhodčím na průsvitce a jsou základním podkladem pro rozehru, kterou rozhodčí služba uskuteční na jednotlivých velitelských stupních. V některých případech je upřesňována i rozehra důležitých konkrétních objektů „modrých“ a příslušní funkcionáři upřesňují reálnou činnost značkových vojsk.

Rozehru situací „modrých“ včetně použití jaderných zbraní v průběhu operace řídí centrálně oddělení pro rozehru „modrých“ ředitelství cvičení. Konkrétní situací cvičícím štabům rozehrává formou zpravodajských informací ve funkci nadřízeného štabu, vysíláním zpráv vzdušného průzkumu a v některých případech rozehrou náletové situace v síti výstrahy PVOS. K rozehře situace „modrých“ v pásmech průzkumu cvičících využíváme rozhodčí služby u zpravodajských a průzkumných orgánů příslušného stupně.

Situaci „červených“ rozehrává na základě stavu vlastních vojsk, rozhodnutí cvičících velitelů a pokynů řídicího koncová rozhodčí služba u vševojskových svazků a útvarů a rozhodčí u odborných náčelníků. Jaderné údery „červených“ na „modré“ jsou rozehrávány v souladu s rozhodnutím a činností cvičících velitelů. Jaderné údery na vojska „červených“ a ztráty rozehráváme direktivně podle příslušného plánu rozehry a v souladu se zámyslem cvičení.

Situaci za necvičící svazky (útvary), včetně jaderných úderů, ztráty a stav bojeschopnosti rozehrává koncová rozhodčí služba na VS velitelům armád podle pokynů hlavních rozhodčích. U všech ostatních, kde není koncová rozhodčí služba, předává situaci vojsk rozhodčí u velitele (náčelníka).

Hlavní rozhodčí u velitele frontu odpovídá rovněž za rozehru jaderných úderů, ztrát a hodnocení bojeschopnosti vojsk „červené“ a „modré“ strany.

Štáb frontu (armády) je informován o situaci vojsk hlášeními cvičících štabů svazů (svazků) v časových lhůtách, stanovených velitelem frontu (armády).

Pravidelnou rozehru cvičení s ŘC a RS uskutečňuje řídicí cvičení. Kvalitu této práce podmiňuje pravidelná a hluboce promyšlená příprava. Základním požadavkem je, aby byla sladěna s plánem řídicího cvičení a prováděna v souladu s metodikou práce cvičících štabů. Možný harmonogram práce ŘC a RS při rozehře frontového cvičení v průběhu operace — viz **obr.**

		H O D I N Y												
		10	12	14	16	18	20	22	24	02	04	06	08	10
ŘEDITELSTVÍ CVIČENÍ	PŘÍPRAVA ROZEHRY													
	SOUSTŘEDĚNÍ SITUACE VOJSK A ROZHODNUTÍ CVIČÍCÍCH VELITELŮ NA PŘÍŠTÍ DEN													
	SCHVÁLENÍ ROZEHRY ŘÍDÍCÍM CVIČENÍ													
	SEJMUTÍ A ROZMNOŽENÍ OLEĀT													
	ROZEHRA CVIČENÍ S ROZHODČÍ SLUŽBOU VČETNĚ DOBORNÉ ROZEHRY													
	PŘEDÁNÍ OLEĀT A PÍSEMNÝCH DOKUMENTŮ ROZHODČÍM													
ROZEHRA PODLE PLÁNU PROVEDENÍ CVIČENÍ														
ROZHODČÍ SLUŽBA	ROZEHRA SITUACE K 16.00													
	SLEDOVÁNÍ ČINNOSTI VELITELE A ŠTÁBU													
	PŘEDÁNÍ ZÁMYSLU VELITELŮ ARMÁD POJÍTKEM NA ŘC													
	SEJMUTÍ OLEĀT S ROZHODNUTÍM VELITELŮ ARMÁD													
	PŘESUN NA ŘC													
	ÚČAST NA ROZEHRĚ CVIČENÍ A VYZVEDNUTÍ MATERIÁLŮ PRO ROZEHRU													
	PŘESUN KE CVIČICÍM A PŘÍPRAVA ROZEHRY													
	ROZEHRA CVIČENÍ S ROZHODČÍMI, KTERÍ SE NEZÚČASTNILI ROZEHRY NA ŘC													
	ROZEHRA CVIČENÍ PODLE PLÁNU PROVEDENÍ CVIČENÍ A POKYNŮ ŘC													

POZNÁMKA : SITUACI VOJSK K 16.00 ROZEHRÁVAT TAK, ABY V 16.00 BYLA VE ŠTÁBU ARMÁDY.

Obr.

Je pochopitelné, že tato varianta naznačuje jen možný postup ředitelství cvičení při přípravě rozehry na příští den a její realizaci rozhodčí službou. Vzhledem k tomu, že je navržena v souladu s pravidelným, každodenním cyklem rozhodovacího procesu velitelů všech stupňů, je velmi náročná, neboť pro rozpracování rozehry rozhodčí službou zbývají převážně pozdní noční hodiny. Proto i v tomto směru je zapotřebí hledat nové metody řízení cvičení bez snížení náročnosti na splnění stanovených cílů, a to tak, aby po splnění úkolů byly vytvořeny podmínky i pro odpočinek rozhodčí služby. Např. je možné organizovat každodenní rozehru s ŘC a RS na příští den dříve. To se projevuje jako vhodné, ale bezpodmínečně musí být v souladu s rozhodovacím cyklem cvičících velitelů, protože např. bez rozhodnutí velitelů armád (při frontovém cvičení) na příští den nelze reálně rozehru uskutečnit.

Schvalování rozehry na příští den může mít tento **postup**:

- informace a návrhy za stranu „modrou“ (jak byla situace pozemních a vzdušných sil rozehrávána ke splnění cílů cvičení a jaká je situace k době rozehry),

- informace a návrhy za stranu „červenou“ (jak byla rozehrávána situace v souladu s rozhodnutím cvičících a pokynů řídicího cvičení při respektování poměrů sil a rozehry strany „modré“; tyto informace a návrhy mohou přednést náčelníci oddělení ŘC jednotlivých stran, nebo bude-li stanoven náčelník rozehry obou stran, pak přednese jednu souhrnnou zprávu,

- podle procvičovaných učebních úkolů může předložit potřebné návrhy náčelník rozehry frontového letectva, raketového vojska a dělostřelectva, protivzdušné obrany, případně další.

Na závěr této části je účelné, aby řídicí cvičení schválil výchozí situaci rozehry na příští jeden až dva dny.

V dalším náčelník oddělení rozehry „červených“ nebo hlavní rozhodčí u velitelů armád seznámí ŘC s rozhodnutím velitelů armád na příští den, poměry sil, případně s dalšími propočty.

Podle potřeby může náčelník oddělení rozehry „modrých“ navrhnout způsob rozehry této strany. Může být i takový případ, že ředitelství cvičení připraví variantu rozhodnutí a náčelník štábu ŘC ji porovná s rozhodnutími cvičících.

Při přechodu na oboustranné použití jaderných zbraní může předložit potřebné návrhy náčelník rozehry raketového vojska a dělostřelectva, při násilném přechodu široké vodní překážky náčelník rozehry ženijního vojska apod.

Na závěr vydá náčelník štábu ředitelství cvičení konkrétní pokyny pro rozehru obou stran, rozehru ztrat a způsob realizace připomínek řídicího cvičení, které vyjádřil v průběhu rozehry.

Schválenou rozehru pak dále rozpracovává **rozhodčí služba**, která je podřízena řídicímu cvičení. Je jeho výkonným orgánem a řídí se jeho pokyny. Činnost rozhodčí služby je usměrňována štábem ředitelství cvičení v souladu s nařízením řídicího cvičení.

Rozhodčí u svazů, svazků a útvarů jsou podřízeni hlavnímu rozhodčímu u velitele frontu. Příslušníci koncové rozhodčí služby jsou přímo podřízeni hlavnímu rozhodčímu příslušného stupně. Od něho obdrží pokyny pro rozehru situací, jaderných úderů a ztrát. Rozhodčí u druhů vojsk a služeb podléhají (po odbornosti) svým náčelníkům a plní jimi stanovené úkoly podle pokynů, které

vydal řídící cvičení, rozehrávají ztráty za svůj druh vojska (především na technice, materiálu a zařízení).

Hlavní rozhodčí, po oznámení řídícímu cvičení, je povinen ovlivnit činnost cvičících velitelů a štábů, jestliže je ohroženo splnění učebních cílů cvičení a v případě vážného narušení vojenské kázně a možnosti vzniku mimořádných událostí.

Rozhodčí služba je povinna zajistit na všech velitelských stupních promyšlenou a reálnou rozehru situací a splnění učebních cílů a úkolů stanovených pro cvičení. Dbá, aby cvičící přesně plnili úkoly, které vyplývají z jejich funkčního zařazení. Sleduje a hodnotí práci velitelů i štábů při shromažďování a vyhodnocování zpráv (situací), přijímání rozhodnutí a velení podřízeným, řešení otázek organizace součinnosti i všestranného zabezpečení vojsk a při organizaci odstraňování následků jaderného napadení i obnovení bojeschopnosti vojsk. Dále sleduje metodiku práce velitelů, štábů (náčelníků druhů vojsk a služeb), kvalitu, úplnost zpracovaných dokumentů, způsoby doručování bojových rozkazů a zpráv o situaci k podřízeným i sousedům a plnění povinností vůči nadřízenému štábu.

Příprava rozhodčí služby k plnění úkolů je uskutečňována formou individuální přípravy po vydání organizačního nařízení pro cvičení a dále formou společné přípravy na instruktáži ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Do zahájení instruktáže jsou rozhodčí povinni zvládnout organizační nařízení pro cvičení (vyvedení štábů a vojsk, povolání záloh, jejich začlenění do jednotek apod.) v rozsahu potřebném pro výkon funkce a dále předpisy i směrnice pro příslušný velitelský stupeň v oblasti zabezpečení bojové a mobilizační pohotovosti.

Je nutné, aby rozhodčí znali řady, předpisy a nejnovější poznatky z vedení operace a boje, takticko-technická data bojové techniky, její možnosti, organizací a zásady použití vlastních vojsk i vojsk „modrých“, jakož i zásady hodnocení účinků jaderných zbraní, ztrát po jaderném napadení a stanovení bojeschopnosti vojsk. Je účelné, aby byli seznámeni se směrnici pro úhradu ztrát, s metodikou práce štábu v poli, se závěry dříve provedených cvičení a dalšími dostupnými údaji.

Zvládnutí všech povinností příslušníky rozhodčí služby do zahájení cvičení a jejich dobrá materiální vybavenost kladně ovlivní jejich práci a vytvoří podmínky pro splnění učebních cílů a učebních úkolů.

Při instruktáži je rozhodčí služba seznámena se zámyslem cvičení, s konkrétními úkoly, které pro ně vyplývají z plánu provedení cvičení, plánem rozehry a dalšími dokumenty, organizací spojení a utajeného velení. V dalším si příslušníci rozhodčí služby (za řízení hlavních rozhodčích u příslušných stupňů velení) upřesňují vlastní činnost a způsob plnění úkolů v průběhu cvičení. Ujasňují si metodiku vlastní práce ve vztahu ke cvičícím a k ředitelství cvičení (metodikou rozehry situací, jaderných a chemických úderů, radiační a chemické situace, ztrát, stanovení bojeschopnosti vojsk, informace ředitelství cvičení atd.) a odpovědnost za rozehru situací a přípravu podřízených rozhodčích.

Hlavní rozhodčí a určení příslušníci rozhodčí služby od frontu a armád se zpravidla v průběhu cvičení zúčastňují rozehry konané na ředitelství cvičení.

Po skončení této roze hry hlavní rozhodčí seznámí rozhodčí službu u svazů s určenými čarami roze hry, způsobem roze hry jaderných úderů i ztrát a rozpracuje situaci na vlastním stupni velení v souladu s učebními cíli cvičení a rozhodnutím velitele. Hlavní rozhodčí určí kromě toho dílčí mezičáry roze hry ke stanovené době podle tabulky hlášení divize — armáda. Současně stanoví rozhodčím u cvičících svazků a koncovým rozhodčím u armády, kteří představují necvičící svazky, způsob roze hry situací svazků prvního sledu vlastních vojsk a „modrých“, rozsah i způsob roze hry ztrát obou stran.

Je účelné, aby pomocníky hlavních rozhodčích na jednotlivých stupních velení byli určováni kvalitně připravení vševojskoví operátoři.

Rozhodčí u náčelníků druhů vojsk a služeb připravují na základě vševojskové roze hry roze hru odpovídajících situací, jaderných úderů a ztrát pro svazky a útvary po odbornostech a zabezpečují její předání rozhodčí službě u svazků a útvarů. Dále (po své odbornosti) zabezpečují u vševojskových útvarů a svazků roze hru ztrát svého druhu bojové techniky, materiálu (včetně stanovení stupně jejího poškození nebo zničení), která musí odpovídat upřesnění ŘC. Roze hru na jednotlivých velitelských stupních schvalují hlavní rozhodčí.

Práce každého rozhodčího je zpravidla završována zpracováním podkladů do rozboru cvičení, které by měly obsahovat objektivní zhodnocení kladů, nedostatků a jejich příčin za celé cvičení. K tomu je nezbytné, aby byl každý rozhodčí na funkci nejen odborně teoreticky připraven, ale aby měl praktické zkušenosti z funkce, u které rozhodčího vykonával. Stále bude platit zásada, že výsledek cvičení je zpravidla takový, jak je cvičení připraveno a řízeno.